

ส่วนที่ 2

กฎหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแลและกำกับดูแล การประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม

ความนำ

เนื่องจากอุตสาหกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศ เพราะอุตสาหกรรมส่งเสริมให้มีการนำทรัพยากรภายในประเทศมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ช่วยให้ประชาชนมีงานทำและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้าและมีเสถียรภาพ ตลอดจนมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศด้วย

โรงงานอุตสาหกรรมจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศ แต่ถ้าปล่อยให้มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมโดยปราศจากมาตรการควบคุมดูแลแล้ว แทนที่โรงงานอุตสาหกรรมจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศ โรงงานอุตสาหกรรมที่ถูกตั้งขึ้นและประกอบกิจการโดยปราศจากมาตรการควบคุมดูแลนั้นอาจกลับกลายเป็นโทษต่อประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจของประเทศ ด้านความปลอดภัยและอนามัยของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม และบุคคลภายนอก ตลอดจนด้านมลพิษที่เกิดแก่สภาวะแวดล้อม

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งที่ถูกยกเลิกแล้วและที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน รวม 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2512 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2512 มีหลักการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รักษาความปลอดภัย ความผาสุกและอนามัยของพนักงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และป้องกันปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นแก่สภาวะแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

แต่ในปัจจุบันมีแนวความคิดว่าโรงงานอุตสาหกรรมมีลักษณะที่แตกต่างกัน โรงงานบางประเภทไม่ก่อให้เกิดอันตรายใดๆ เลยทั้งแก่พนักงานและสภาวะแวดล้อม ในขณะที่โรงงานบางประเภทอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่พนักงานและหรือสภาวะแวดล้อมขึ้นได้จากการประกอบกิจการของโรงงานนั้นๆ การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับโรงงานต่างๆ จึงควรกำหนดแตกต่างกันตามประเภทของโรงงาน กฎหมายว่าด้วยโรงงานอุตสาหกรรมฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2535 จึงเปลี่ยนแปลงหลักการในเรื่องนี้เป็นการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม โดยกำหนดมาตรการที่แตกต่างกับสำหรับโรงงาน 3 จำพวก คือ

โรงงานจำพวกที่ 1 ผู้ประกอบการโรงงานสามารถประกอบการได้ทันทีตามความประสงค์ของเขา โดยไม่ต้องขออนุญาตใดๆ เลย

โรงงานจำพวกที่ 2 ผู้ประกอบการโรงงานตั้งโรงงานขึ้นได้โดยไม่ต้องขออนุญาต แต่เมื่อจะประกอบการโรงงาน ต้องแจ้งให้ผู้อนุญาต (ปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายตามความเหมาะสม) ทราบก่อน

โรงงานจำพวกที่ 3 ผู้ประกอบการโรงงานต้องได้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานและใบอนุญาตประกอบการโรงงานก่อน จึงจะตั้งโรงงานและประกอบการโรงงานได้

เพื่อประโยชน์ในการศึกษา คำอธิบายในส่วนนี้จะแยกเป็น 2 หมวด คือ

หมวด 1 สารสำคัญบางประการของกฎหมายฉบับเก่าที่ใช้ในการควบคุมการประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม

หมวด 2 กฎหมายฉบับปัจจุบันที่ใช้ในการควบคุมดูแลและกำกับดูแลการประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม

ซึ่งจะอธิบายเป็นลำดับไป

หมวด 1

สาระสำคัญของประการของกฎหมายฉบับเก่าที่ใช้ในการควบคุมดูแลการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม

เมื่อประมาณปี ค.ศ. 1750-1850 (พ.ศ. 2293-2393) ในทวีปยุโรปได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในการประกอบการอุตสาหกรรม ซึ่งเรียกกันว่าเป็นการปฏิวัติทางอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) หลังจากนั้นไม่นาน ก็มีผู้นำเอาเครื่องจักรไอน้ำเข้ามาใช้ในประเทศไทย เช่น เครื่องจักรสำหรับสีข้าว เครื่องจักรสำหรับเลื่อยไม้ เครื่องจักรเรือกลไฟ ฯลฯ ในช่วงระยะเวลานั้น ประเทศไทยอยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พ.ศ.2394-2411) ซึ่งนับถึงปัจจุบันก็เป็นระยะเวลาประมาณ 150 ปีมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยเริ่มมีกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อปี พ.ศ. 2482 หรือประมาณ 60 ปีมาแล้ว คือ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482

พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 ใช้บังคับอยู่ประมาณ 30 ปี จึงมีการตราพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 ออกมาแทน และต่อมาอีก 23 ปี ก็ได้มีพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ออกใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน

ในหมวด 1 นี้ จะอธิบายถึงสาระสำคัญของประการของกฎหมายฉบับเก่าที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม คือ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512

1. พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482

พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 ก่อนที่จะถูกยกเลิกได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติม 1 ครั้ง โดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญของประการ ดังนี้

(1) การควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรม

(1.1) หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

ห้ามมิให้บุคคลใดตั้งหรือขยายโรงงานก่อนได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี¹

บุคคลใดประสงค์จะตั้งหรือขยายโรงงาน ให้ทำคำขอสองฉบับ ตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

¹ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 6

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร อาจมีคำสั่งให้ผู้ขอส่งแผนผังแสดงบริเวณของ โรงงานหรือแบบก่อสร้างพร้อมด้วยรายการ หรือแบบแสดงที่ตั้งเครื่องจักรพร้อมด้วยรายการ แสดงจำนวนและชนิดของเครื่องจักรอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งหมดได้¹

ให้รัฐมนตรีสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันยื่นคำขอ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ให้เลื่อนไปได้ตามสมควร แต่ต้องแจ้งการเลื่อนให้ผู้ขอทราบภายในกำหนดนั้น

รัฐมนตรีอาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ลงในใบอนุญาตตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อ ประโยชน์แก่ความปลอดภัยหรืออนามัยของบุคคล²

(1.2) อำนาจของรัฐมนตรีและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุม

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่โดยมีเหตุผลสมควรสงสัยว่าในสถานที่ใดมีโรงงานตั้งขึ้น โดยมิได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบสถานที่นั้นได้³

ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงาน เมื่อปรากฏว่า

(1) เจ้าของโรงงานแสดงข้อความในคำขอตั้งหรือขยายโรงงานอันเป็นเท็จ และ ข้อความนั้นเป็นสารสำคัญในการพิจารณาออกใบอนุญาต

.....⁴

(1.3) บทกำหนดโทษการฝ่าฝืนมาตรการควบคุม

ผู้ใดตั้งหรือขยายโรงงานก่อนได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 6..... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ ศาลสั่งให้โรงงานนั้นหยุดทำงานเสียตลอดเวลาที่เจ้าของโรงงานยังมีได้รับใบอนุญาต.....⁵

(2) การควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม

(2.1) หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

เมื่อโรงงานใดพร้อมที่จะเปิดดำเนินการได้แล้ว ให้เจ้าของโรงงานแจ้งเป็นหนังสือ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบเสียก่อน ถ้าปรากฏว่าโรงงานนั้นถูกต้องตามที่รับอนุญาต กับทั้งถูกต้องตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีได้ระบุไว้ในใบอนุญาต ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือ อนุญาตให้เปิดดำเนินการได้ ถ้าปรากฏว่าโรงงานนั้นยังไม่ถูกต้องตามที่กล่าวมาแล้ว ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้แก้ไขให้เรียบร้อย

¹พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 7

²พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 8

³พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 18

⁴พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 18 ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 6

⁵พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 19 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 7

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสืออนุญาตหรือมีคำสั่งให้แก้ไขตามในวรรคก่อน ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือขอให้ตรวจ

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้แก้ไข เจ้าของโรงงานอาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อรัฐมนตรี โดยยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันรับคำสั่ง คำสั่งของรัฐมนตรีให้ถือเป็นที่สุด¹

ผู้จัดการต้องรักษาโรงงานและบริเวณโรงงานให้สะอาดถูกต้องตามหลักอนามัย²

ผู้จัดการต้องทำรายงานแสดงกิจการและปริมาณการผลิตในปีหนึ่งของโรงงานยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและภายในเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง³

โรงงานชนิดที่ใช้เครื่องจักร ๆ นั้นต้องมีสภาพอันมั่นคงแข็งแรงเหมาะกับการใช้สอยสำหรับการทำงานที่ประกอบ ห้ามมิให้เจ้าของโรงงานใช้เครื่องจักรที่ชำรุดบกพร่องอันเป็นที่น่าเกรงขามอันตราย กับทั้งต้องหาวิธีป้องกันอุบัติเหตุ เช่น กันคอกกรั่ว หรือมีเครื่องป้องกันอย่างอื่นสำหรับเครื่องจักร หม้อน้ำและอื่น ๆ อีกด้วยตามสมควร

วัตถุอันอันเป็นสื่อส่งกำลังแรงในโรงงานและเครื่องมือต่าง ๆ ต้องอยู่ในสภาพอันปลอดภัย⁴

เจ้าของโรงงานต้องจัดให้โรงงานมีประตูให้พอกับจำนวนคนในโรงงานที่จะหลบหนีภัยออกไปได้ทันทั่วทั้ง เมื่อมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น⁵

เมื่อมีอุบัติเหตุใด ๆ อันเนื่องจากการประกอบกิจการเกิดขึ้นในโรงงานหรือในบริเวณโรงงาน ถ้าอุบัติเหตุนั้นเป็นเหตุให้บุคคลถึงแก่ความตายก็ดี หรือป่วยเจ็บซึ่งภายหลังเจ็ดสิบสองชั่วโมงแล้วยังไม่สามารถทำงานในหน้าที่เดิมได้ก็ดี หรือเป็นเหตุให้โรงงานนั้นไม่สามารถประกอบกิจการตามปกติตั้งแต่เจ็ดวันขึ้นไปก็ดี ผู้จัดการต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบโดยด่วน⁶

โรงงานใดหยุดไม่ทำงานเกินกว่าสามสิบวันก็ดี หรือเปิดทำงานใหม่ภายหลังที่ได้ปิดมาเป็นเวลาเกินกว่าสามสิบวันก็ดี ให้ผู้จัดการโรงงานแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ปิดมาครบสามสิบวันหรือนับตั้งแต่วันที่เปิดทำงานใหม่แล้วแต่กรณี

ถ้ามีการเปลี่ยนเจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการ ให้เจ้าของโรงงานใหม่หรือผู้จัดการใหม่แล้วแต่กรณี แจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันเปลี่ยน⁷

¹ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 9

² พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 10

³ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 10 ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 4

⁴ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 11

⁵ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 12

⁶ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 16

⁷ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 15

(2.2) อำนาจของรัฐมนตรีและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุม

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า

- (1) ได้มีการฝ่าฝืนมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 หรือมาตรา 13
- (2) เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต
- (3) โรงงานก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สาธารณชน

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการแล้วแต่กรณี เปลี่ยนแปลง ซ่อมแซม หรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคำสั่ง ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าการนั้นใกล้ต่อการที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายชีวิตหรืออนามัยของบุคคล ก็ให้มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของโรงงานหยุดงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนจนกว่าจะได้เปลี่ยนแปลง ซ่อมแซมหรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่

เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการอาจอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคก่อนต่อรัฐมนตรีได้ โดยยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด อย่างไรก็ดี ให้เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ทันที ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์หรือไม่¹

เพื่อที่จะดูว่าเจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจโรงงานได้ในระหว่างเวลาทำงานตามปกติของโรงงาน ผู้จัดการต้องอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามสมควร²

ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงาน เมื่อปรากฏว่า

.....

(2) ผู้จัดการไม่ยื่นรายการแสดงกิจการและปริมาณการผลิตของโรงงานตามมาตรา 10 ทวิ ในเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตั้งเตือนเป็นหนังสือให้ยื่นแล้ว หรือแสดงข้อความในรายงานแสดงกิจการและปริมาณการผลิตของโรงงานดังกล่าวอันเป็นเท็จในสารสำคัญ

(3) เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการจงใจฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามความในมาตรา 14

(4) เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการดำเนินการโรงงานอันอาจเป็นภัยต่อเศรษฐกิจและความปลอดภัยของประเทศ

¹ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 14 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 5

² พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 17

(5) โรงงานชำรุดเสียหายจนไม่อาจเปิดดำเนินการส่วนใหญ่ได้¹

(2.3) บทกำหนดโทษการฝ่าฝืนมาตรการควบคุม

ผู้ใด.....เปิดโรงงานโดยมิได้รับหนังสืออนุญาตตามมาตรา 9 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งให้โรงงานนั้นหยุดทำงานเสียตลอดเวลาที่เจ้าของโรงงานยังมีได้รับ.....หนังสืออนุญาต.....²

ผู้จัดการใดไม่ยื่นรายการแสดงกิจการและปริมาณการผลิตของโรงงานตามมาตรา 10 ทวิ หรือแสดงข้อความในรายการแสดงกิจการและปริมาณการผลิตของโรงงานดังกล่าวอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท³

เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามความในมาตรา 14.....ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อโจทก์ร้องขอ ศาลจะสั่งให้โรงงานนั้นหยุดทำงานเสียจนกว่าเจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการจะได้ปฏิบัติตามคำสั่ง.....นั้นก็ได้⁴

เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 17.....ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท⁵

(3) การควบคุมสิ่งเป็นพิษที่เกิดจากการประกอบอุตสาหกรรม

(3.1) หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

โรงงานใดประกอบการงานโดยต้องใช้วัตถุที่เป็นพิษ เช่น ตะกั่ว สารหนู ฟอสฟอรัส หรืออื่นๆ ที่อาจให้โทษต่อร่างกายหรือชีวิตบุคคล หรือประดึษฐสิ่งของอันประกอบด้วยวัตถุซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น การทำดอกไม้เพลิงหรือวัตถุระเบิด เป็นต้น ผู้จัดการต้องจัดการป้องกันของที่มีพิษหรือของที่อาจก่อให้เกิดอันตรายนั้นๆ ให้เป็นที่ปลอดภัย⁶

(3.2) อำนาจของรัฐมนตรีและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุม

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า

(1) ได้มีการฝ่าฝืน.....มาตรา 13

.....

¹ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 18 ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 6

² พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 19 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 7

³ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 19 ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 6

⁴ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 9

⁵ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 21 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 10

⁶ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 13

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้.....ผู้จัดการ.....
จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคำสั่ง ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าการ
นั้นใกล้เคียงการที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิตหรืออนามัยของบุคคล ก็ให้มีอำนาจออก
คำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของโรงงานหยุดงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนจนกว่าจะได้.....
จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่

เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการอาจอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรค
ก่อนต่อรัฐมนตรีได้ โดยยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง คำ
วินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด อย่างไรก็ดี ให้เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการปฏิบัติตามคำสั่งของ
พนักงานเจ้าหน้าที่ทันที ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์หรือไม่¹

ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงาน เมื่อปรากฏว่า

.....

(3) เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการจงใจฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความใน
มาตรา 14²

(3.3) บทกำหนดโทษการฝ่าฝืนมาตรการควบคุม

เจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามความในมาตรา 14.....
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อ
โจทก์ร้องขอ ศาลจะสั่งให้โรงงานนั้นหยุดทำงานเสียจนกว่าเจ้าของโรงงานหรือผู้จัดการจะได้
ปฏิบัติตามคำสั่ง.....นั่นก็ได้³

2. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 ก่อนที่จะถูกยกเลิกได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติม 2 ครั้ง โดย
พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.
2522 กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญบางประการดังต่อไปนี้

(1) การควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรม

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 บัญญัติควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงาน
อุตสาหกรรมไว้ในมาตราต่างๆ หลายมาตรา ทั้งในหมวด 1 ว่าด้วยการตั้งโรงงานและการ

¹ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 14 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 5

² พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 18 ทวิ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 6

³ พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 9

ประกอบกิจการโรงงาน และหมวด 2 ว่าด้วยการควบคุมโรงงาน ซึ่งอาจจำแนกเป็นมาตรการต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1.1) การจำกัดจำนวนโรงงานแต่ละประเภทหรือชนิดในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง มาตรการแรกที่ใช้ในการควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรม คือ การจำกัดจำนวนโรงงานแต่ละประเภทหรือชนิดในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง โดยการกำหนดจำนวนโรงงานแต่ละประเภทหรือชนิดที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยายหรือที่จะไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 33 บัญญัติไว้ว่า

“เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) กำหนดจำนวนโรงงานแต่ละประเภทหรือชนิดที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยายหรือที่จะไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง

(2)

(3)

(4)”

(1.2) การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับโรงงานบางประเภทหรือชนิดที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยาย

มาตรการที่สองที่ใช้ในการควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรม คือ การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับโรงงานบางประเภทหรือชนิดที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยาย ตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 33 บัญญัติไว้ว่า

“เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ในเรื่องดังต่อไปนี้

(1)

(2) กำหนดชนิด คุณภาพ อัตราส่วนของวัตถุดิบหรือแหล่งกำเนิดของวัตถุดิบที่จะนำมาใช้หรือผลิตในโรงงานที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยาย

(3) กำหนดชนิดหรือคุณภาพของสินค้าที่ผลิตในโรงงานที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยาย

(4) กำหนดให้นำผลผลิตของโรงงานที่จะอนุญาตให้ตั้งหรือขยายไปใช้ในอุตสาหกรรมบางประเภทหรือให้ส่งผลผลิตออกนอกราชอาณาจักรทั้งหมดหรือบางส่วน”

(1.3) การกำหนดเขตที่จะอนุญาตให้ตั้งโรงงานหรือไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงาน บางประเภทหรือชนิดภายในเขตอุตสาหกรรม

มาตรการที่สามที่ใช้ในการควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรม คือ การกำหนดเขตที่จะอนุญาตให้ตั้งโรงงานหรือไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานบางประเภทหรือชนิดภายในเขตอุตสาหกรรมตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 34 บัญญัติไว้ว่า

“เมื่อได้มีการกำหนดเขตอุตสาหกรรมตามกฎหมายว่าด้วยผังเมืองในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งแล้ว ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตที่จะอนุญาตให้ตั้งโรงงานหรือไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานประเภทหรือชนิดใดภายในเขตอุตสาหกรรมนั้นได้”

(1.4) การกำหนดให้การตั้งหรือขยายโรงงานกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาต

มาตรการที่สี่ที่ใช้ในการควบคุมการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรม คือ การกำหนดให้การตั้งหรือขยายโรงงานกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาต ตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 8 วรรคหนึ่ง และมาตรา 21 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า

“การตั้งโรงงานจะกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานจากปลัดกระทรวง หรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาต”

“ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานขยายโรงงาน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาต”

(2) การควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม

มาตรการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 หลายมาตรา ทั้งในหมวด 1 ว่าด้วยการตั้งโรงงานและการประกอบกิจการโรงงาน และหมวด 2 ว่าด้วยการควบคุมโรงงาน ซึ่งอาจจำแนกได้ดังนี้

(2.1) การกำหนดให้การประกอบกิจการโรงงานกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาต

มาตรการแรกที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม คือ การกำหนดให้การประกอบกิจการโรงงานกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาต ตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติไว้หลายประการ ได้แก่

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

การตรวจโรงงานและเครื่องจักรและการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยาย การตรวจโรงงาน และเครื่องจักรในส่วนที่ขยาย และการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยาย

การต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน และการต่ออายุใบอนุญาตประกอบ
กิจการโรงงานในส่วนที่ย้าย

การแสดงใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน และการขอใบแทนใบอนุญาต
ประกอบกิจการโรงงาน

กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานดำเนินการเสมือนผู้ขอ
อนุญาตตั้งโรงงานใหม่

กรณีปรากฏในภายหลังว่าโรงงานที่ผู้ประกอบกิจการโรงงานได้รับใบอนุญาต
ประกอบกิจการโรงงานแล้วไม่เป็นโรงงานตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512

ตัวอย่างบทบัญญัติบางมาตรา

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 12 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“เมื่อตั้งโรงงานเสร็จแล้ว ก่อนเปิดดำเนินงาน ให้ผู้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานยื่น
คำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมาย
ให้ออกใบอนุญาต ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตั้งโรงงานเสร็จ”

การตรวจโรงงานและเครื่องจักร และการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 12 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่และ
วรรคห้า บัญญัติว่า

“เมื่อปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาตได้รับคำ
ขอตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปตรวจโรงงานและเครื่องจักร ถ้าโรงงานหรือ
เครื่องจักรนั้นยังไม่ถูกต้องตามแผนผังและรายการที่ได้รับอนุญาตไว้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้
ผู้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ถ้าระยะเวลาดังกล่าวไม่
เพียงพอ ก็ให้ผู้รับใบอนุญาตตั้งโรงงานขอขยายระยะเวลาต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัด
กระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาตเพื่อสั่งขยายระยะเวลาให้ตามสมควร

ถ้าโรงงานและเครื่องจักรนั้นถูกต้องหรือได้แก้ไขถูกต้องตามแผนผังและรายการที่
ได้รับอนุญาตไว้แล้ว ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาต ออก
ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานได้

ในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ให้ระบุเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้แล้ว
ตามมาตรา 9 ไว้ในใบอนุญาตด้วย

ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานให้ทำตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยาย การตรวจโรงงานและเครื่องจักรในส่วนที่ขยาย และการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยาย

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 21 วรรคสอง บัญญัติว่า

“การขอขยายโรงงานและการให้ขยายโรงงาน ตลอดจนการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ขยายโรงงาน ให้นำมาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 33 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

บทกฎหมายดังกล่าวนี้มีผลว่า เมื่อมีการขยายโรงงานเสร็จแล้ว ผู้ได้รับใบอนุญาตขยายโรงงานจะประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยายนั้นทันทีไม่ได้ ผู้รับใบอนุญาตขยายโรงงานจะประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยายนั้นได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานในส่วนที่ขยายแล้ว โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและแบบเช่นเดียวกับการยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานที่ตั้งใหม่ การตรวจโรงงานและเครื่องจักร และการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานที่ตั้งใหม่

(2.2) การกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแจ้งหรือขออนุญาตเกี่ยวกับการกระทำหรือเหตุการณ์บางอย่างอันเกี่ยวกับการประกอบกิจการโรงงาน

มาตรการที่สองที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม คือ การกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแจ้งหรือขออนุญาตเกี่ยวกับการกระทำหรือเหตุการณ์บางอย่างอันเกี่ยวกับการประกอบกิจการโรงงาน ตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติไว้หลายประการ ได้แก่

การปรับปรุงโรงงานที่ไม่ถึงขั้นขยายโรงงาน

การเปลี่ยนชื่อโรงงานหรือชื่อผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

การย้ายเครื่องจักรบางส่วนไปยังสถานที่อื่นชั่วคราว

การย้ายโรงงานไปยังที่อื่น

การจัดทำรายงานเกี่ยวกับปริมาณการผลิตและการจำหน่ายของโรงงาน

กรณีโรงงานหยุดดำเนินงานติดต่อกันเกินหนึ่งปี

กรณีเลิกประกอบกิจการโรงงาน

กรณีผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานโอนการประกอบกิจการโรงงาน ให้เช่า

หรือให้เช่าซื้อโรงงานหรือขายโรงงาน

กรณีผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานตายหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

ตัวอย่างบทบัญญัติบางมาตรา

การปรับปรุงโรงงานที่ไม่ถึงขั้นขยายโรงงาน

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 22 บัญญัติว่า

“เมื่อผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เครื่องจักรที่ใช้เป็นเครื่องต้นกำลังหรือพลังงานของเครื่องจักรเป็นอย่างอื่นแต่ไม่ถึงขั้นขยายโรงงาน หรือเพิ่มเนื้อที่อาคารโรงงานออกไป หรือก่อสร้างอาคารโรงงานเพิ่มขึ้นใหม่เพื่อประโยชน์แก่กิจการของโรงงานนั้นโดยตรง ทำให้เนื้อที่ของอาคารโรงงานเพิ่มขึ้นตั้งแต่ร้อยละห้าสิบขึ้นไปในกรณีเนื้อที่ของอาคารโรงงานมีไม่เกินสองร้อยตารางเมตร หรือเพิ่มขึ้นตั้งแต่หนึ่งร้อยตารางเมตรขึ้นไปในกรณีเนื้อที่ของอาคารโรงงานมีเกินกว่าสองร้อยตารางเมตร ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่เพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักร หรือเพิ่มเนื้อที่อาคารโรงงานหรือก่อสร้างอาคารโรงงานนั้นเพิ่มขึ้น แล้วแต่กรณี และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักร หรือการเพิ่มเนื้อที่อาคารโรงงานหรือการก่อสร้างอาคารโรงงานเพิ่มขึ้นตามประกาศรัฐมนตรีที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

การเปลี่ยนชื่อโรงงานหรือชื่อผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 23 บัญญัติว่า

“เมื่อมีการเปลี่ยนชื่อโรงงานหรือชื่อผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยน”

การย้ายเครื่องจักรบางส่วนไปยังสถานที่อื่นชั่วคราว

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 25 บัญญัติว่า

“ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานซึ่งประสงค์จะย้ายเครื่องจักรบางส่วนจากที่ตั้งเครื่องจักรในโรงงานไปยังสถานที่อื่นเพื่อประกอบกิจการตามที่ได้รับอนุญาตเป็นการชั่วคราว ให้ยื่นคำขออนุญาตต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาต

พร้อมทั้งแผนผังและรายละเอียดอื่นแสดงเหตุผลประกอบการพิจารณาด้วย

ถ้าปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาตเห็นสมควร ก็ให้สั่งอนุญาตให้ย้ายเครื่องจักรตามคำขอได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่มิคำสั่ง ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยให้ปฏิบัติด้วยก็ได้

ถ้าผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีความจำเป็นจะต้องประกอบกิจการนั้นเกินกว่าระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตตามวรรคสอง ก็ให้ขอขยายระยะเวลาต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาตก่อนระยเวลานั้นสิ้นสุดลง ถ้าปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้ออกใบอนุญาตเห็นสมควร ก็ให้สั่งอนุญาตขยายระยะเวลาต่อไปได้ไม่เกินหนึ่งปี”

(3) การควบคุมสิ่งเป็นพิษที่เกิดจากการประกอบอุตสาหกรรม

(3.1) มลพิษทางอากาศ

หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 39(14) บัญญัติไว้ว่า

“ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีหน้าที่กระทำการดังต่อไปนี้

.....

(14) ประกอบกิจการโรงงานมิให้เกิดเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข

.....

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ในการนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2514) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 เรื่อง หน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ประกาศ ณ วันที่ 11 สิงหาคม 2514¹ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมมลพิษทางอากาศ ดังนี้

.....

ข้อ 75 ต้องทำการกำจัดกลิ่น เสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง เหมม่า ถ้าถ่านที่เกิดขึ้นจากโรงงานมิให้เป็นที่เป็นที่เดือดร้อนหรือเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง

.....

ข้อ 77 โรงงานที่มีการใช้เตาหรือเครื่องจักรอื่นใดซึ่งทำให้มีเหมม่าควันออกสู่บรรยากาศ

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 88 ตอนที่ 86 วันที่ 14 สิงหาคม 2514

ต้องปล่อยออกทางปล่องที่มีความสูงตามความจำเป็นและเหมาะสม ความดำของเขม่าควันที่ปากปล่องต้องไม่เกินร้อยละสี่สิบของความดำมาตรฐานริงเกลมานน์ เว้นแต่ในช่วงระยะเวลาสั้น ในขณะที่เริ่มติดเตาหรือติดเครื่อง เชื้อจี้เต้า เป่าเขม่า หรือเกิดข้อขัดข้องขึ้นในระบบขจัดเขม่าควัน

สภาพบังคับ

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 กำหนดสภาพบังคับของหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวนี้ไว้ในมาตรา 50 วรรคสองว่า “ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 39 (6) (10) (12) (13) หรือ (14) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(3.2) มลพิษทางเสียง

(3.2.1) การควบคุมระดับเสียงในโรงงานที่มีผลต่อคนงานในโรงงานหลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 39 (12) บัญญัติไว้ว่า

“ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีหน้าที่กระทำการดังต่อไปนี้

(12) จัดให้มีการป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายที่เกิดจากเครื่องจักร เครื่องมือ เครื่องเคลื่อนย้าย หยิบยกหรือลำเลียงวัสดุ สายไฟฟ้า ท่อไอน้ำหรือวัตถุอันเป็นสื่อส่งกำลังในโรงงาน โดยจัดให้มีรั้ว เครื่องกันหรือเครื่องป้องกันอย่างอื่นเพื่อความปลอดภัย

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ในการนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2514) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 เรื่อง หน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ประกาศ ณ วันที่ 11 สิงหาคม 2514¹ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมระดับเสียงในโรงงานที่มีผลต่อคนงานในโรงงานดังนี้

“.....

ข้อ 39 ต้องจัดให้ทุกคนที่อยู่ในบริเวณงานที่มีเสียงดังเกินกว่า 80 เดซิเบล หรือเสียงดังอันอาจจะเป็นอันตรายต่อแก้วหู อุดหูด้วยที่อุดหู (ear plug) ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อ 40 ต้องจัดให้ทุกคนที่อยู่ในบริเวณงานที่อาจจะเป็นอันตรายต่อใบหูและรูหูสวมเครื่องป้องกัน (ear guard) ที่มีประสิทธิภาพ”

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 88 ตอนที่ 86 วันที่ 14 สิงหาคม 2514

สภาพบังคับ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมระดับเสียงในโรงงานที่มีผลต่อคนงานในโรงงานดังกล่าวนี้ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 กำหนดสภาพบังคับไว้ในมาตรา 50 วรรคสองว่า “ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 39 (6) (10) (12) (13) หรือ (14) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(3.2.2) การควบคุมระดับเสียงในโรงงานที่มีผลต่อบุคคลภายนอก

หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 39 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีหน้าที่กระทำการดังต่อไปนี้

.....

(14) ประกอบกิจการโรงงานมิให้เกิดเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข

.....

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ในการนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2514) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 เรื่อง หน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ประกาศ ณ วันที่ 11 สิงหาคม 2514¹ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมระดับเสียงในโรงงานที่มีผลต่อบุคคลภายนอก ดังนี้

“.....

ข้อ 75 ต้องทำการกำจัดคลื่น เสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง เขม่า เถ้าถ่าน ที่เกิดขึ้นจากโรงงานมิให้เป็นที่เป็นที่เดือดร้อนหรือเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง

ข้อ 76 ต้องดูแลระบบเก็บเสียง ท่อไอเสีย หม้อพักของเครื่องต้นกำลัง ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยตลอดเวลา

.....”

สภาพบังคับ

สำหรับสภาพบังคับของหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวกำหนดไว้ในมาตรา 50 วรรคสองว่า “ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 39 (6) (10) (12) (13) หรือ (14) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้ง

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 88 ตอนที่ 86 วันที่ 14 สิงหาคม 2514

จำทั้งปรับ”

(3.3) มลพิษทางน้ำ

หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุม

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 มาตรา 39 (6) (14) บัญญัติไว้ดังนี้
“มาตรา 39 ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีหน้าที่กระทำการดังต่อไปนี้

.....

(6) จัดให้มีการกำจัดสิ่งปฏิกูล การระบายน้ำทิ้งและการระบายอากาศ

.....

(14) ประกอบกิจการโรงงานมิให้เกิดเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข

.....

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ในการนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ
โดยประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2513) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน
พ.ศ. 2512 เรื่อง หน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ประกาศ ณ วันที่ 24 กรกฎาคม
2513¹ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางน้ำ ดังนี้

“.....

ข้อ 21 ต้องดูแลรักษาระบบน้ำทิ้ง ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ข้อ 22 ห้ามมิให้ระบายน้ำทิ้งจากโรงงาน เว้นแต่ได้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ
หลายอย่างให้มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ค่าของความเป็นกรด ด่าง (pH value) ระหว่าง 5 ถึง 9

(2) ค่าของเปอร์มันганเต (Permanganate value) ไม่มากกว่า 60 มิลลิกรัม

ต่อลิตร

(3) สารที่ละลายได้ (Dissolved solids) รวมกันไม่มากกว่า 2,000 มิลลิกรัม

ต่อลิตร

(4) ซัลไฟด์คิดเทียบเป็นไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H₂S) ไม่มากกว่า 1 มิลลิกรัมต่อลิตร

(5) ไซยาไนด์ (Cyanide) คิดเทียบเป็นไฮโดรเจนไซยาไนด์ (HCN) ไม่มากกว่า

0.2 มิลลิกรัมต่อลิตร

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 87 ตอนที่ 70 วันที่ 1 สิงหาคม 2513

(6) สังกะสี โครเมียม อาร์เซนิก เงิน ทองแดง ปรอท แคดเมียม บาเรียม เซเลเนียม ตะกั่ว นิกเกิล รวมกัน หรือแต่ละอย่างไม่มากกว่า 1 มิลลิกรัมต่อลิตร

(7) น้ำมันทาร์ (Tar) ไม่มีเลย

(8) น้ำมันและไขมัน (Oil and Grease) ไม่มีเลย

(9) ฟอรัลดีไฮด์ (Formaldehyde) ไม่มากกว่า 1 มิลลิกรัมต่อลิตร

(10) ฟีนอลและหรือครีโซลส์ (Phenols and Cresols) ไม่มากกว่า 1 มิลลิกรัมต่อลิตร

(11) คลอรีนอิสระ (Free Chlorine) ไม่มากกว่า 1 มิลลิกรัมต่อลิตร

(12) ยาฆ่าแมลง (Insecticide) สารกัมมันตรังสี ไม่มีเลย

(13) ถ้าอัตราส่วนผสมระหว่างน้ำทิ้งกับน้ำในลำน้ำสาธารณะอยู่ระหว่าง 1 ต่อ 8 ถึง 1 ต่อ 150 สารที่ลอยเจือปนอยู่ต้องไม่มากกว่า 30 ส่วนใน 1,000,000 ส่วน

ถ้าอัตราส่วนผสมระหว่างน้ำทิ้งกับน้ำในลำน้ำสาธารณะอยู่ระหว่าง 1 ต่อ 151 ถึง 1 ต่อ 300 สารที่ลอยเจือปนอยู่ต้องไม่มากกว่า 60 ส่วนใน 1,000,000 ส่วน

ถ้าอัตราส่วนผสมระหว่างน้ำทิ้งกับน้ำในลำน้ำสาธารณะอยู่ระหว่าง 1 ต่อ 301 ถึง 1 ต่อ 500 สารที่ลอยเจือปนอยู่ต้องไม่มากกว่า 150 ส่วนใน 1,000,000 ส่วน

(14) ค่าของ บี.ไอ.ดี. (5 วันที่อุณหภูมิ 20 องศาเซนติเกรด) ไม่มากกว่า 20 มิลลิกรัมต่อลิตร หรืออาจแตกต่างจากที่กำหนดไว้ได้แล้วแต่ภูมิประเทศหรือลักษณะการระบายตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่มากกว่า 60 มิลลิกรัมต่อลิตร (บี.ไอ.ดี. หรือ B.O.D. ย่อมาจาก Biochemical Oxygen Demand)

(15) อุณหภูมิของน้ำทิ้งที่จะระบายลงสู่ลำน้ำสาธารณะไม่มากกว่า 40 องศาเซนติเกรด

(16) สีหรือกลิ่นของน้ำทิ้งเมื่อระบายลงสู่ลำน้ำสาธารณะแล้วไม่เป็นที่พึงรังเกียจ

ข้อ 23 ในกรณีที่ระบายน้ำทิ้งจากโรงงานลงในทะเลหรือสู่ท่อสาธารณะโดยตรง ให้เป็นไปตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเห็นสมควร

.....

สภาพบังคับ

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 กำหนดสภาพบังคับของหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวนี้ไว้ในมาตรา 50 วรรคสองว่า “ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 39 (6) (10) (12) (13) หรือ (14) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”